

וְאִיהוּ מִתְתַקֵּן לְמִיכָלָא דְבַעֲיָרָא סְתָם, אִיהוּ רָזָא
 דְאֶלְפֵי הָרִים, דְמַגְדְּלִין בְּכָל יוֹמָא, וְהִיא אֲכָלָה לִזְוִן.
 וְאֶקְרִי לָהֶם תְּרוּמָה, מִיכָלָא דְהָהוּא תְּרוּמָה, (ס"א וְאֶתְקַצֵּר)
 וְאֶתְקָרִיב בְּלִילִיא, דְהָא כְּתִיב (ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ
 וְטָהַר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא. מִן
 הַקִּדְשִׁים דָּא תְּרוּמָה. מִן הַקִּדְשִׁים, וְלֹא קִדְשִׁים, דְהָא
 קִדְשׁ סְתָם לָא אֶקְרִי תְּרוּמָה, דְחֹמֶר בְּקִדְשׁ
 מִבְּתְרוּמָה תִּנּוּן.

אַרְעָא קְדִישָׁא בְּרִשׁוֹ דְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא הַזֹּת,
 וְרִשׁוֹ אַחְרָא לָא עָאֵל תַּמָּן. הִיד אֲבִדִיקַת
 אַרְעָא, אִי קִיַּמַת בְּמַהִימְנוּתָא, וְלֹא אֶתְחַבְּרַת בְּרִשׁוֹ
 אַחְרָא, בְּקָרִיבֵי דְתְּרוּמָה דָּא דְשַׁעוּרִים, בְּגוּזָא דְרָזָא
 דְסוּטָה. אָמַר רַבִּי אַבְבָּא, וְדָאִי שְׁנַנְא דְחֶרְבָא לְגַבְדָּא,
 אָמַר הָהוּא יְנוּקָא, וְדָאִי אֶתְקַבְּנָא בְּמַגֵּן וְצִינָא לְאַנְגָּא
 מִנִּיהּ. אָמַר רַבִּי אַבְבָּא, אַרְעָא קְדִישָׁא לִית בָּהּ רִשׁוֹ

 לְשׁוֹן הַקוּדֶשׁ

מִבְּתְרוּמָה לְמַדְנֵוּ.

אַרְצֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרִשׁוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 הַיְתָה, וְרִשׁוֹת אַחְרֵת לֹא נִכְנְסָה לָשֵׁם. אִיד
 נִבְדָּקַת הָאָרֶץ אִם עוֹמְדַת בְּאַמּוּנָה וְלֹא
 הִתְחַבְּרָה בְּרִשׁוֹת אַחְרֵת? בְּהַקְרַבַת תְּרוּמָה
 זוֹ שֶׁל שְׁעוּרִים, כְּמוֹ סוּד הַסוּטָה. אָמַר רַבִּי
 אַבְבָּא, וְדָאִי שְׁנִינּוֹת הַחֶרֶב אֵלֶיךָ. אָמַר אוֹתוֹ
 תִּינוּקָא, וְדָאִי הִתְחַזְּקַתִּי בְּמַגֵּן וְצִנָּה לְהִתְגַּזֵּן

לְעוֹלָם, וְהִיא מִתְקַנֵּת לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה סְתָם.
 הִיא סוּד אֶלְפֵי הָרִים שְׁמַגְדְּלִים בְּכָל יוֹם, וְהִיא
 אוֹכֶלֶת אוֹתָם. וְנִקְרְאֵת לָהֶם תְּרוּמָה, אֲכָל
 שֶׁל אוֹתָהּ תְּרוּמָה, (וּנְקַצֵּר) וְנִקְרַבַת בְּלִילָה,
 שְׁהָרִי כְּתוּב (ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר
 יֹאכַל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא. מִן הַקִּדְשִׁים
 – זוֹ תְּרוּמָה. מִן הַקִּדְשִׁים וְלֹא קִדְשִׁים, שְׁהָרִי
 קִדְשׁ סְתָם לֹא נִקְרָא תְּרוּמָה, שְׁחֹמֶר בְּקִדְשׁ

אַחֲרָא, וְלֹא עָאֵל תַּמָּן. מוּיָן וְתַבְּנָן מִמָּאן הוּוּ.

פְּתַח הַהוּא יַנּוּקָא וְאָמַר, (בראשית א) וַיְבָרָא אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם בְּעֵלְמוֹ וְגו'. וּבְתִיב וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים
פְּרוּ וּרְבוּ. וְכִי אִי לָא דְאַתָּא נְחָשׁ עַל חוּהָ לָא יַעֲבִיד
תּוֹלְדִין לְעֵלְמָא, אוּ אִי לָא חָאבוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹבְדָא
דְּעֵגְלָא, לָא יַעֲבִידוּן תּוֹלְדִין. אֶלְא וּדְאִי, אִי לָא יִיְתִי
נְחָשׁ עַל חוּהָ, תּוֹלְדִין יַעֲבִיד אָדָם מִיַּד וּדְאִי, דְּהָא
גִּזְרָה אֲתַגְזֵר מִיַּד דְּאַתְּבְּרִי, דְּכְתִיב פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ
אֶת הָאָרֶץ. וְאֵינּוֹן תּוֹלְדִין יַהוֹן כְּלַהוֹן בְּנִקְיוֹ בְּלֵא
זוּתְמָא כְּלָל. אוּף חֲכִי אֲרַעָא קְדִישָׁא, דְּהָא לָא עָאֵל
בְּהָ רִשׁוֹ אַחֲרָא, אִית בְּהָ מוּיָן וְתַבְּנָן, דְּלֵאוּ מִתְּהוּא
סְטֵר. וְלִבְר מֵאַרְעָא, הַהוּא מוּיָן וְתַבְּנָן דְּסְטֵר אַחֲרָא
הוּוּ, דְּאֵזְלָא בְּתַר קְדֻשָׁה, כְּקוּף בְּתַר בְּנֵי נְשָׂא.

אֲתוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר וְחַבְרֵיָא וּנְשָׁקוּהוּ, אָמַר לֵיהּ, דְּאִמֵּי

לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

חוּהָ, יַעֲשֶׂה אָדָם תּוֹלְדוֹת מִיַּד וּדְאִי, שְׁחֵרֵי
גִּזְרָה גִּזְרָה מִיַּד שְׁנַבְרָא, שְׁכַתוּב פְּרוּ וּרְבוּ
וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ, וְאוֹתָם תּוֹלְדוֹת הֵיוּ כְּלָם
בְּנִקְיוֹן לְלֵא זוּתְמָא כְּלָל. גַּם כִּד הָאָרֶץ
הַקְדוּשָׁה, שְׁחֵרֵי לֹא נִכְנְסָה בְּהָ רְשׁוֹת אַחֲרַת,
יֵשׁ בְּהָ מוּיָן וְתַבְּנָן שְׁלֵא מְאוֹתוֹ הַצֵּד. וּמְחוּיָן
לְאָרֶץ אוֹתוֹ מוּיָן וְתַבְּנָן מַצֵּד אַחַר הוּא,
שְׁהוּלְכִים אַחַר קְדֻשָׁה כְּקוּף אַחֲרֵי בְּנֵי אָדָם.
בְּאִי רַבֵּי אֶלְעָזָר וְחַבְרֵיָם וּנְשָׁקוּהוּ. אָמַר

מִמֵּנִי. אָמַר רַבֵּי אַבְא, בְּאָרֶץ הַקְדוּשָׁה אֵין
רְשׁוֹת אַחֲרַת וְלֹא נִכְנְסַת לְשָׁם. מוּיָן וְתַבְּנָן
מִמָּה הֵיוּ?

פְּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק וְאָמַר, (בראשית א) וַיְבָרָא
אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּעֵלְמוֹ וְגו'. וּבְתוּב וַיֹּאמֶר
לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ. וְכִי אִם לֹא שְׂבֵא נְחָשׁ
עַל חוּהָ, לֹא יַעֲשֶׂה תּוֹלְדוֹת לְעוֹלָם! אוּ אִם
לֹא חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּחָטָא הַעֲגָל, לֹא יַעֲשׂוּ
תּוֹלְדוֹת! אֶלְא וּדְאִי אִם לֹא יִבֵּא נְחָשׁ עַל

לִי, דְרִוּוּהֶנָּא בְּמֵאֵי קֶרְבָּא, נְהֵמָא דְפִתּוּרָא. אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר וְדָאֵי הָכִי הוּא, דְהָא כָּל זַיְיָ קֶרְבָּא בִידָךְ
אֵינּוּן, וּמְצַלְחֵן בִּידָךְ, אָתּוּ וּנְשַׁקּוּהוּ כְּמִלְקַדְמִין.

פִּתְחָה אֵיהּ וְאָמַר, (בראשית מ) וּבִגְפֵן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים וְגו'.
עַד הָכָא חֲזִיוֹנָא דְמַלְחָה, דְהָא מִכָּאן וְלַחֲלָאָה
חֲזִיוֹנָא דִּילִיָּה הָזָה, דְכִתְיֹב וְכוּם פְּרַעְיָה בְּיָדֵי. אֲבָל
חֲזִיוֹנָא דְמַלְחָה, בְּגִינִיָּה דִּיוֹסֶף הָזָה וְלִבְשָׂרָא לִיָּה,
דִּישְׁמַע יוֹסֶף וַיְנַדַּע.

תַּנְיִנָן, שְׁבַעָה רְקִיעֵין אֵינּוּן, וְאֵינּוּן (שְׁבַעָה) חֵיכְלִין.
וְשִׁית אֵינּוּן, וַחֲמִשׁ אֵינּוּן, וְכִלְהוּ נַפְקִי מִגּו
יִין עֲתִיקָא עֲלָאָה. תְּהוּא יִין מְשִׁיךְ לִיָּה יַעֲקֹב מֶרְחִיק,
וְסַחִיט לִיָּה מֵעַנְבִּים דְתְּהוּא גֶפֶן. בְּדִין, יַעֲקֹב אִמְשִׁיךְ
לִיָּה תְּהוּא יִין דְקָא אֲתַחְזִי לִיָּה, וְחֲדֵי וְשָׂתָה. תְּדָא
הוּא דְכִתְיֹב, (בראשית כז) וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׂתֶּה. תְּדָא אֲתַכְּלִיל
עֵילָא וְתַתָּא. וְעַל דָּא אֶרְחִיק מַלְחָה, וּמְשִׁיךְ לָהּ

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

יוֹסֶף וַיְנַדַּע.

שְׂרִיגִים, שְׁבַעָה רְקִיעֵים הֵם, וְהֵם (שְׁבַעָה)
הֵיכְלוֹת. וְשִׁשָּׁה הֵם, וַחֲמִשָּׁה הֵם, וְכֻלָּם
יוֹצְאִים מִתּוֹךְ יִין עֲתִיק עֲלִיּוֹן. אוֹתוּ וְיִין מְשִׁכּוּ
יַעֲקֹב מֶרְחֹק, וְסַחֲטוּ מֵעַנְבֵי אוֹתָהּ הַגֶּפֶן. אִז
יַעֲקֹב הַמְשִׁיךְ אוֹתוּ וְיִין שְׁנַרְאָה לוֹ, וְשָׂמַח
וְשָׂתָה. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (שם כז) וַיָּבֵא לוֹ יִין וַיִּשְׂתֶּה.
כָּאן נִכְלָל לְמַעַלָּה וְלְמַטָּה. וְלִכְּן הֶרְחִיק הַדְּבָר

לוֹ, נִדְמָה לִי שֶׁהֶרְחַנּוּ בְּכָלֵי הַקֶּרֶב לְחֵם
הַשְּׁלֶחֶן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְדָאֵי כִּד זֶה,
שְׁהָרֵי כָּל מֵינֵי קֶרֶב הֵם בִּידָךְ וּמְצַלְחִים
בִּידָךְ. כָּאִז וּנְשַׁקּוּהוּ כְּמִקְדָּם.

פִּתְחָה הוּא וְאָמַר, (שם מ) וּבִגְפֵן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים
וְגו'. עַד כָּאן חֲזִיוֹן הַדְּבָר, שְׁהָרֵי מִכָּאן וְהִלָּה
חֲזִיוֹנָא הָיָה, שְׂפָתוֹב וְכוּם פְּרַעְיָה בְּיָדֵי. אֲבָל
חֲזִיוֹן הַדְּבָר הָיָה בְּגִלְלַל יוֹסֶף וְלִבְשָׂרוֹ, שִׁישְׁמַע

בְּמִשְׁיְכוֹ דְתִרֵי תְנוּעֵי, וְהֵינּוּ לוֹ. לִיָּה לְתַתָּא, לִיָּה
לְעִילָא. (בתרין סטרין אחיד).

חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן אָמַר, וַיָּבֵא לוֹ יִין, דְּאֲרַמֵי מִיָּא
בְּתֵהוּא יִין, וְאִי לָאו דְּאֲרַמֵי בֵיה מִיָּם, לָא
יְכִיל לְמַסְבַּל, וְשִׁפִּיר אָמַר חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן. וּבְגִין כְּדָ
אֲמַשְׁיָךְ לוֹ בְּתִירֵי טַעְמֵי, דְּהָא בְּתִרֵין סְטְרִין אַחִיד,
וְתֵהוּא יִין אָזִיל מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, וּבְכֵלְהוּ טַעְמֵין בֵּיה,
עַד דִּיּוֹסָף צְדִיקָא טָעִים לִיָּה, דְּאִיהוּ דוּד נְאָמֵן, הָדָא
הוּא דְכְּתִיב, (שיר השירים ז) כִּיִּין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוּדֵי
לְמִישְׁרִים. (דף קפ"ט ע"ב) מֵהוּ כִּיִּין הַטּוֹב. דְּאָתָּא יַעֲקֹב
וְאֲרַמֵי בֵיה מִיָּא, דָּא הוּא יִין הַטּוֹב וְהַכִּי הוּא, כְּמָה
דְּאָמַר חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן. תְּנוּה רַבִּי אֶלְעָזָר, וְתְנוּה רַבִּי
אָבָא, אָמְרוּ הָא חֲמָרָא (ס"י מְלָאָךְ) דִּילָךְ, הוּא נְצַת
מְלֶאכְא קְדִישָׁא, אַפּוּמָא (נ"א פּוּמָא) דְּרוּחַ קְדִישָׁא.

לשון הקודש

שהוא דוד נְאָמֵן. והוּ שְׂכַתוֹב (שיר השירים ז) כִּיִּין
הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוּדֵי לְמִישְׁרִים. מֵהוּ כִּיִּין הַטּוֹב?
שָׂבָא יַעֲקֹב וְשֵׁם בּוּ מִיָּם. וְהוּ יִין הַטּוֹב וְכָד
זֶה, כְּמוֹ שְׂאֵמַר חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן. תְּמָה רַבִּי
אֶלְעָזָר וְתְמָה רַבִּי אָבָא. אָמְרוּ, הָרִי חֲנוּךְ (ס"י
מְלָאָךְ) שְׁלָךְ הוּא נְצַת מְלָאָךְ קְדוּשׁ עַל פִּי (פ"ה)
רוּחַ הַקְּדוּשׁ.

וּמִשְׁכוֹ בְּמִשְׁיְכוּת שְׁתֵּי תְנוּעוֹת, וְהֵינּוּ לוֹ. לוֹ
לְמַטָּה, לוֹ לְמַעְלָה. (בשני צדדים אחז).
חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן אָמַר, וַיָּבֵא לוֹ יִין – שְׁשֵׁם מִיָּם
בְּאוֹתוֹ יִין. אִם לֹא יִשִּׁים בּוּ מִיָּם, לֹא יְכִיל
לְסַבַּל, וְנָאָה אָמַר חֲנוּךְ מְטַטְרוֹן. וּמִשּׁוֹם זֶה
הַמִּשְׁיְכוֹ בְּשְׁנֵי טַעְמֵי, שְׁתֵּרֵי בְּשְׁנֵי צְדָדִים
אֲחוּוּ, וְאוֹתוֹ יִין הֵלֵךְ מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, וְכָל
הַטַּעְמֵי בּוּ, עַד שְׁיוֹסָף הַצְּדִיק טָעַם אוֹתוֹ,

אָמַר לִיה, עַד כַּעַן הֵהוּא גַפְּן מְחַבָּא לְמַעַבְד פִּירִין.
 וּבְנִפְּן: דָּא אִיהוּ גַפְּן דְּאַשְׁתְּמוּדְעָא בְּקוּדְשָׁא.
 בְּנִין דְּאִית גַּפְּן אַחְרָא, דְּאִיהוּ אַקְרִי גַפְּן נְכַרְיָה.
 וְעַנְבִּים דִּילָהּ לָא אֵינֻן עַנְבִּים, אֶלָּא קִשְׁוֹן, אַחֲרֵי
 לְבָא, נִשְׁכִּין כְּבַלְבָּא. אֵינֻן עַנְבִּים אַקְרוּן, (ירמיה ב) סוּרֵי
 הַגַּפְּן נְכַרְיָה. אַבְּל גַּפְּן דָּא, עָלָה כְּתִיב וּבְנִפְּן, הֵהוּא
 דְּאַשְׁתְּמוּדְעָא. הֵהוּא דְּכָל קְדִישִׁין טַעְמוֹ חֲמָרָא
 עֲתִיקָא, חֲמָרָא טָבָא, חֲמָרָא דִּיעֲקֵב יְהִיב בֵּיה מִיָּא,
 עַד דְּכָל אֵינֻן דִּידְעִין לְטַעְמָא חֲמָרָא, טַעְמוֹ לִיה,
 וְהוּה טַב לְחַבָּא.

וְהֵהוּא גַפְּן, כַּד מְטָא לְגַבְהָ, אוֹשִׁיטָת תְּלָתָא
 שְׂרִיגִין, וְאֵינֻן תְּלָת דִּיוֹקְנָא דְאַבְהֵן,
 דְּאַתְקַדְשֵׁת בְּהוּ. וְלִית קְדֻשָּׁה אֶלָּא בֵּינֵן, וְלִית
 בְּרַבְתָּא אֶלָּא בֵּינֵן. בְּאַתְר דְּחֻדָּה שְׂאִרֵי. וְהֵהוּא
 כְּפֻרְחַת, כְּבַלְבָּא דְּאַתְקַשְׁטָת וְעֵאלָת בְּרַחֲמֵינוּ, בְּחֻדָּה

 לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

נָתַן בּו מִים, עַד שֶׁכָּל אֵלוֹ שְׂיֹודְעִים לְטַעַם
 טַעְמוֹ אוֹתוֹ, וְהָיָה טוֹב לְחַד.
 וְאוֹתָהּ גַּפְּן, כְּשֶׁמִּנִּיעַ אֶלֶיָּה, מוֹשִׁיטָה שְׁלֹשָׁה
 שְׂרִיגִים, וְהֵם שְׁלֹשׁ דְּמִיּוֹת הָאֲבוֹת
 שֶׁהִתְקַדְּשָׁה בָּהֶם, וְאִין קְדֻשָּׁה אֶלָּא בֵּינֵן, וְאִין
 בְּרַבְתָּא אֶלָּא בֵּינֵן, בְּמִקּוּם שְׂנֵישׁ חֻדָּה. וְהֵהוּא
 כְּפֻרְחַת, כְּמוֹ כֵּלָה שְׂמַתְקַשְׁטָת וְנִכְנַסְת
 בְּאַהֲבָה, בְּחֻדוֹת אוֹתוֹ וְיִין שֶׁהִתְעַרַב בְּמִים,

אָמַר לוֹ, עַד עַתָּה אוֹתָהּ גַּפְּן מְחַבָּה לַעֲשׂוֹת
 פְּרוּת. וּבְנִפְּן - זוֹהִי גַפְּן הַנּוֹדְעַת בְּקְדֻשָּׁה.
 מִשׁוּם שְׂנֵישׁ גַּפְּן אַחֲרַת שְׂנַקְרָאת גַּפְּן נְכַרְיָה,
 וְעַנְבִּיָּה אֵינִים עַנְבִּים, אֶלָּא קִשְׁוִים, אוֹחֲזִים
 הֶלֶב, נוֹשְׁכִים כְּכֶלֶב. אוֹתָם עַנְבִּים נְקַרְאִים
 (ירמיה ב) סוּרֵי הַגַּפְּן נְכַרְיָה. אַבְּל גַּפְּן זוֹ, עָלֶיָּה
 כְּתוּב וּבְנִפְּן, אוֹתָהּ הִידוּעָה, אוֹתָהּ שֶׁכָּל
 הַקּוּדֻשִׁים טַעְמוֹ יִין עֲתִיק, יִין טוֹב, יִין שְׂיַעֲקֵב

דִּהְיָהוּא יַיִן דְּאֵתְעָרַב בְּמֵיא. כִּדִּין עֲלֵתָה נְצִיחָה, סְלִיקַת
 רַחֲמֵימוּ דִּילָה לְגַבֵּי דוֹדָה, וְשָׂרִיאת לְנִגְנָא וְלֹאֲעֵלָא
 בְּרַחֲמֵימוּ. וּכְדִין, אֵתְמַלְיִין וְאֵתְבַשְׁלוּן אֵינּוֹן עֲנַבּוֹן.
 רַכִּיבּוֹן, וּמְלִיזִין מִתְהוּא תְמָרָא טָבָא עֵתִיקָא תְמָרָא
 דִּיעֵקֵב אֲרַמֵי בֵיה מֵיא.

וְעַל דָּא מָאן דְּמִבְרַךְ עַל חַיִּין, וּמֵיטֵי עַל הָאָרֶץ,
 אֲעֵטְרִיד לְמַרְמֵי בֵיה מֵיא, בְּגִין דְּלִית לֵיה
 לְבָרְכָא רַחֵם ה' עַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ, פֶּר בְּמֵיא גּוֹ חֲמָרָא.
 וְאֵי לָאוּ, מָאן יָכִיל לְמַסְבֵּל. דָּא הָזָה לְבִשְׂרָא לְיוֹסֵף,
 בְּגִין דְּבֵיה הָזָה תְלִיא מְלֵתָא.

תַּנּוּדָּה מְטַטְרוֹן אָמַר, שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגִים, וְדָאֵי. לְקַבֵּל
 תְּלַת אֲבָהּוֹן, וְהָא אַרְבַּע אֵינּוֹן דִּילָה. אֲלָא
 דָּא הוּא דְכְתִיב, וְהִיא כְּפֹרְחַת. בְּזִמְנָא דְאִיהִי סְלִיקַת
 וּפְרַחַת בְּכַנְפֶּהָ לְסִלְקָא, כִּדִּין עֲלֵתָה נְצִיחָה, דָּא הוּא
 הָהוּא רְבִיעָא דְאֲשֵׁתָאֵר, דְּסְלִיק בְּחֻדָּה, וְלֹא אֵתְפְּרֵשׁ

לשון הקודש

תוף חַיִּין, ואם לא, מי יכול לסבל? זה הָזָה
 לְבִשְׂרָא לְיוֹסֵף, משום שבו היה הדָּבָר תְּלִיזֵי.
 תַּנּוּדָּה מְטַטְרוֹן אָמַר, שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגִים בְּדָאֵי,
 כְּגַד שְׁלֹשֶׁת הָאֲבוֹת. וְהִיא אַרְבַּעָה הֵם שְׁלֹשָׁה?
 אֲלָא זֶהוּ שְׂכַתּוֹב וְהִיא כְּפֹרְחַת. בְּזִמְנָא שְׁהִיא
 עוֹלָה וּפְרַחַת בְּכַנְפֶּיהָ לְעוֹלָה, אוֹ עֲלֵתָה
 נְצִיחָה. וְהוּא אֲוֵתוֹ רְבִיעֵי שְׁנַשְׂאָר, שְׁעוֹלָה אֲתָה

ואז עֲלֵתָה נְצִיחָה, עוֹלָה אֲהַבְתָּה לְדוֹדָה וְשׁוֹרָה
 לְנִגְנָן וְלַחֲפָנִים בְּאֲהַבָּה, וְאֵז מִתְמַלְאִים
 וּמִתְבַּשְׁלִים אוֹתָם עֲנַבִּים, רְבוֹת וּמְלֹאוֹת
 מֵאוֹתוֹ יַיִן טוֹב עֵתִיק, יַיִן שְׁיַעֲקֹב שֵׁם בּוֹ מִים.
 וְעַל זֶה מִי שְׁמִבְרַךְ עַל חַיִּין וּמְגִיעִים עַל
 הָאָרֶץ, צְרִיף לְשִׁים בּוֹ מִים, בְּגַלְל שְׁאִין לוֹ
 לְבָרַךְ רַחֵם ה' עַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ, פֶּרַט לְמִים

מְנַה. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (שמואל ב כב) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוֹב
וַיַּעֲף. כַּד יַעֲוֵף. כְּפֹרְחַת, בְּזִמְנָא דְפֹרְחַת. וְשִׁפּוּר
אָמַר חֲנוּךְ מִטְטְרוֹן, וְהָכִי הוּא.

תְּנוּזָה רַבִּי אֶלְעָזָר, וְתֵנוּזָה רַבִּי אַבָּא, אָמְרוּ.
מִלְּאָכָא קַדִּישָׁא, שְׁלִיחָא מְלַעֲיָלָא, הָא
חֲמָרָא דִילָךְ הוּא, נִצְחַת בְּרוּא דְרוּחַ קַדִּישָׁא. אָתּוּ
כְּלָהּוּ חֲבַרְיָא וּנְשָׁקוּהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּרִיךְ
רַחֲמָנָא דְשִׁדְרַנִּי הַכָּא.

אָמַר תְּהוּא יַנוּקָא, חֲבַרְיָא. נְהַמָּא וְחֲמָרָא עֵיקְרָא
דְּפִתּוּרָא אֵינּוּן, כֹּל שְׂאֵר מִיכְלָא אֲפִתְרִייהוּ
אֲתַמְשֵׁךְ. וְהָא אוּרְיִתָּא רְוּחַת לֹזֵן, וְדִילָהּ אֵינּוּן.
אוּרְיִתָּא בְּעָאֵת מַנְיִכּוּ, בְּכַעֲוִי, בְּרַחֲמֵי, וְאַמְרָה (משלי ט)
לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמֵי וּשְׂתוּ בֵּינָן מִסְכְּתֵי. וְהוּאִיל
וְאוּרְיִתָּא זְמִינַת לְכוּ, וְהִיא בְּעָאֵת מַנְיִכּוּ מְלָה דָּא,
אִית לְכוּ לְמַעַבְד רַעוּתָא דִילָהּ. (נ"א הוּא) בְּמַטּוּ מַנְיִכּוּ,

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

אָמַר אוֹתוּ תִינוּק, חֲבָרִים, לָחֶם וַיִּזֵּן עֲקָר
הַשְּׁלֶחֶן הֵם. כֹּל שְׂאֵר הַמַּאֲכָלִים נִמְשָׁכִים
אֲחֵרֵיהֶם. וְהַתּוֹרָה הַרְוִיחָה אוֹתָם, וְשָׁלַח הֵם.
הַתּוֹרָה רוּצָה מִכֶּם בְּבִקְשָׁה, בְּאַהֲבָה,
וְאוֹמְרָת, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמֵי וּשְׂתוּ בֵּינָן
מִסְכְּתֵי. וְהוּאִיל וְהַתּוֹרָה מוֹמְנַת לָכֶם וְהִיא
רוּצָה מִכֶּם דְּבַר זֶה, יֵשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת אֵת
רְצוֹנָהּ. (הוּא) בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, הוּאִיל וְהִיא

וְלֹא נִפְרָד מִמְנַה. זֶהוּ שְׁכֵתוּב (שמואל ב-ב כב)
וַיִּרְכַּב עַל כְּרוֹב וַיַּעֲף. כְּשִׁיעוּף כְּפֹרְחַת, בְּזִמְנָן
שְׁפֹרְחַת. וְנָאָה אָמַר חֲנוּךְ מִטְטְרוֹן, וְכַךְ זֶה.
תְּמַה רַבִּי אֶלְעָזָר וְתַמָּה רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ,
מִלְּאָךְ קַדוּשׁ, שְׁלִיחַ מְלַמְעֵלָה, חֲרִי יִיגַד הוּא
נִצְחַת בְּסוּד רוּחַ הַקִּדְשׁ. כְּאִן כֹּל הַחֲבָרִים
וּנְשָׁקוּהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן
שְׁשִׁלְחָנִי לְכָאן.

הוֹאִיל וְאִיהִי זְמִינָא לְכוּ, דִּתְעַבְדּוּן רְעוּתָהּ. אָמְרוּ הָכִי
 הוּא וְדָאִי. יָתְבוּ וְאָכְלוּ וְחָדוּ בַתְדִּיחַ. פִּינּוּן דְּאָכְלוּ
 אֶתְעַבְבוּ עַל פְּתוּרָא.

פְּתַח אִיהוּ וְאָמַר. (במדבר כ"ב) וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זְקַנֵי
 מְדִיָן וְגו'. וַיֹּאמְרוּ זְקַנֵי מוֹאֵב וְאֶל זְקַנֵי מְדִיָן
 לֹא כְתִיב, אֶלָּא וַיֹּאמֶר מוֹאֵב. עוֹלָמִין נִטְלוּ עֵיטָא
 מִסְבִּיא, וְסַבִּיא אֶתְמַשְׁכוּ אֶבְתְּרִייהוּ, וְאִיעוּן יִהְבוּ לֹון
 עֵיטָא. מָאִי עֵיטָא יִהְבוּ לֹון. עֵיטָא בִישָׂא נִטְלוּ
 לְגַרְמִייהוּ. אָמְרוּ לֹון לְמוֹאֵב, גְּדוּלָא בִישָׂא גְדוּלָנָא
 בִּינָנָא. וּמְנוּ. מִשָּׁה רַבִּיהוֹן. עַל חַד פּוּמָרָא דְחָוָה
 בִּינָנָא, דְרַבִּי לִיָּה וְגְדִיל לִיָּה בְּבִיתִיָּה, וְיָהֵב לִיָּה
 בְּרַתִּיָּה לְאַנְתּוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא יָהֵב לִיָּה מִמוֹנָא,
 וְשָׁדֵר לִיָּה לְמַצְרַיִם, לְשִׁיעָצָה כָּל אֲרַעָא. וְכָל
 בִּיתִיָּה, אֶתְמַשְׁכוּ אֶבְתְּרִיָּה. אִי לְהֵוּא רַבִּיהוֹן, נִיכּוּל
 לְאַעְקָרָא מִן עַלְמָא, כָּל עַמָּא דִּילִיָּה יִתְעַקְרוּן מִיַּד

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

לְקַחוּ לְעַצְמֵם. אָמְרוּ לָהֶם לְמוֹאֵב: גְּדוּל רַע
 גְּדוּלְנוּ בִּינֵינוּ. וּמִיָּהוּ? מִשָּׁה רַבָּם. עַל כְּמַר
 אַחַד שְׁהִיָּה בִּינֵינוּ, שְׁגָדְלוּ וְהִגְדִּילוּ בְּבִיתוֹ
 וְנָתַן לוֹ בְּתוּ לְאִשָּׁה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נָתַן לוֹ
 מִמוֹן וְשָׁלְחוּ לְמַצְרַיִם, לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל
 הָאָרֶץ. וְהוּא וְכָל בֵּיתוֹ נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו. אִם
 נוֹכַח לְעַקֵּר אוֹתוֹ רַבָּם מִהָעוֹלָם, כָּל עַמּוֹ
 יַעְקְרוּ מִיַּד מִן הָעוֹלָם. וְכָל הָעֵצָה הָרַעָה

מִזְמַנָּת לָכֶם, שְׁתַּעֲשׂוּ רְעוּנָהּ. אָמְרוּ, כִּדְ זֶה
 בְּדָאִי. יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ וְשָׁמְחוּ אִתּוּ. פִּינּוּן
 שְׁאָכְלוּ, הִתְעַבְבוּ עַל הַשְּׁלָחוֹן.
 פְּתַח הוּא וְאָמַר, וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זְקַנֵי מְדִיָן
 וְגו'. וַיֹּאמְרוּ זְקַנֵי מוֹאֵב וְאֶל זְקַנֵי מְדִיָן לֹא
 כְּתוּב, אֶלָּא וַיֹּאמֶר מוֹאֵב. עַלְמִים לְקַחוּ עֵצָה
 מִסְבִּיבִים, וְהַסְבִּיבִים נִמְשְׁכוּ אַחֲרֵיהֶם, וְהֵם נָתְנוּ
 לָהֶם עֵצָה. אִיזוּ עֵצָה נָתְנוּ לָהֶם? עֵצָה רַעָה

מֵעֵלְמָא. וְכֹל עֵיטָא בִישָׂא מִהֵחֳוָא מְלָה דְפִעוּר,
מִמְדִּין הָוָה.

וְתָא חָזִי, דְכִלָּא הָוָה מִמְדִּין. וְכֹל עֵיטָא דְלֵהוֹן עַל
מִשָּׁה הָוָה. וּבְעֵיטָא דְלֵהוֹן, שְׁכָרוּ לְבַלְעָם. פִּיּוֹן
דְחָמוּ דְבַלְעָם לָא יְכִיל, נְטִלוּ עֵיטָא אַחֲרָא בִישָׂא
לְגַרְמִיּהוּ, וְאַפְקִירוּ נְשִׂיּהוּ וּבְנִתִּיּהוּ יִתִיר מִמּוּאָב,
דְהָא עַל נְשִׂי מְדִין כְּתִיב, (במדבר לא) הֵן הִנֵּה חָזִי לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו'. וְכִלָּא מִמְדִּין הָוָה. נְטִלוּ (דף ק"צ ע"א) עֵיטָא
בְּהַדִּי נְשִׂאָה דְלֵהוֹן, דִּיפְקִיר בְּרַתִּיּהּ. דְחִשְׁבּוּ לְנִטְלָא
לְמִשָּׁה בְּרַשְׁתִּיּהוֹן, בְּכַמָּה זִינֵי חֲרָשִׁין אֲעֵטְרוּ לָהּ,
דִּיתַפְּס רִישָׁא דְלֵהוֹן. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (ישעיה מד)
מְשִׁיב חַכְמִים אַחֲזָר.

אִינּוֹן חָמֵן דְרִישָׁא יִתַּפְּס בְּרַשְׁתָּא דְלֵהוֹן, וְלֹא יִדְעוּ.
חָמוּ וְלֹא חָמוּ. חָמוּ רִישָׁא דְעַמָּא דְנַפְּלִל
בְּהַדָּה, וּכְמָה אֲלַפִּין אוֹחֲרָנִין, וְחִשְׁבּוּ דְמִשָּׁה הָוָה.

לשון הקודש

הָיָה מִמְדִּין. לְקַחוּ עֲצָה יַחַד עִם נְשִׂאָם
שׁוֹפְקִיר בְּתוּ, שְׁחִשְׁבוּ לְתַפְּס אֶת מִשָּׁה
בְּרַשְׁתָּם, בְּכַמָּה מִינֵי כְּשָׁפִים עֲטְרוּ אוֹתָהּ
שִׁיתַּפְּס הָרֹאשׁ שְׁלֵהֶם, וְתַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
(ישעיה מד) מְשִׁיב חַכְמִים אַחֲזָר.

הֵם רָאוּ שֶׁהָרֹאשׁ יִתַּפְּס בְּרַשְׁתָּם, וְלֹא יִדְעוּ,
רָאוּ וְלֹא רָאוּ. רָאוּ רֹאשׁ הָעַם שְׁנוּפֵל אֶתָּה

מֵאוֹתוֹ דְּבַר פְּעוּר הָיָה מִמְדִּין.
וְכֹא וְרֵאָה שְׁהַבֵּל הָיָה מִמְדִּין, וְכֹל עֲצָתָם
הָיְתָה עַל מִשָּׁה. וּבְעֲצָתָם שְׁכָרוּ אֶת בַּלְעָם
פִּיּוֹן שְׁרָאוּ שְׁבַלְעָם לֹא יְכֹול, לְקַחוּ עֲצָה
אַחֲרֵת לְעַצְמָם, וְהַפְּקִירוּ נְשִׂיָהם וּבְנֹתֵיהֶם
יִתִיר מִמּוּאָב, שְׁחִרֵי עַל נְשׁוֹת מְדִין כְּתוּב,
(במדבר לא) הֵן הִנֵּה חָזִי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. וְהַבֵּל

אֶפְקִירוּ לָהּ, וּפְקִידוּ לָהּ עַל מִשָּׁה, דְּלֹא תִזְדוּנְגִי
 לְאַחֲרָא, אֶלֹא בֵּיהּ. אָמְרָה לֹון, בְּמָה אָנְדַע. אָמְרוּ
 הֵהוּא דְתַתְּמִי דְכִלָּא קִימִי קַמִּיהּ, בֵּיהּ תִזְדוּנְגִי, וְלֹא
 בְּאַחֲרָא. בֵּינָן דְאַתָּא זְמַרִי בֶן סְלוּא, קָמוּ קַמִּיהּ
 אַרְבַּעָה וְעֶשְׂרִים (נ"א תשעה וּחֲמִשִּׁים) אֶלְפָּה, מִשְׁבְּטָא
 דְשִׁמְעוֹן, בְּגִין דְהָהּ נְשִׂיאָה דְלֶהוֹן, וְהִיא חֲשִׁיבַת
 דְהוּא מִשָּׁה, וְאִזְדוּנְגַת בֵּיהּ. בֵּינָן דְחָמוּ כָּל אֵינּוֹן שְׂאֵר
 לְדָא, עֶבְדוּ מַה דְעֶבְדוּ, וְהָהּ מַה דְהָהּ.

וְכִלָּא הָהּ מִמְדִּין, בְּכַמְּה זִינִין, וּבְגִין כְּדָּ אֶתְעַנְשׂוּ
 מְדִין. וְקוּדְשָׁא בְרִידָּ הוּא אָמַר לְמִשָּׁה, (במדבר
 לא) נְקוּם נְקַמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְדִינִים. לָךְ
 אֶתְתַּחֲוִי, וְלָךְ יֵאוֹת. לְמוֹאֵב אָנָּה שָׁבִיק לֹון לְבַתָּר
 דִּיפְקוֹן תְּרִין מְרַגְלָאן מְנִיְהוּ, הָּא דוֹד בְּרִיהּ דִּישִׁי,
 דְאִיהוּ יְנַקוּם נְיֻקְמִין דְמוֹאֵב, וְיִסְתִּי קְדִירָה דְמִלְיָא
 טַנּוּפָא דְפַעוֹר, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים ס) מוֹאֵב סוֹר

לשון הקודש

אתו. בֵּינָן שְׂרָאוּ כָּל אוֹתָם הִיִּתֵר אֵת זֶה, עֲשׂוּ
 מַה שְׁעֲשׂוּ, וְהִיָּה מַה שְׁהִיָּה.

וְחַבְלָּ הִיָּה מִמְדִּין בְּכַמְּה מִינִיב, וּמְשׁוּם כְּדָּ
 גְעַנְשׂוּ מְדִין, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְמִשָּׁה,
 (במדבר לא) נְקַם נְקַמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
 הַמְדִינִים. לָךְ רְאוּי וְלָךְ נָאָה. לְמוֹאֵב אָנִי
 מִשְׂאִיר אוֹתָם לְאַחַר שְׁיַצְאוּ מִהֶם שְׁתִּי
 מְרַגְלִיּוֹת - הָרִי דוֹד בֶּן יִשִׁי, שֶׁהוּא יְנַקֵּם

וְכַמְּה אֶלְפִים אַחֲרִים, וְחֲשַׁבוּ שׂוּה מִשָּׁה.
 הַפְקִירוּ אוֹתָהּ וְעוּוּ אוֹתָהּ עַל מִשָּׁה, שְׁלֹא
 תִזְדוּנְגִי לְאַחַר אֶלֹא בּוּ. אָמְרָה לְהֶם, בְּמָה
 אִדְעָ? אָמְרוּ, אוֹתוֹ שְׁתֵּרֵאִי שְׁכֵלְם עוֹמְדִים
 לְפָנָיו, בּוּ תִזְדוּנְגִי וְלֹא בְאַחַר. בֵּינָן שְׁבַא זְמַרִי
 בֶּן סְלוּא, עָמְדוּ לְפָנָיו עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעָה (חֲמִשִּׁים
 וְתֵשְׁעָה) אֶלְפָּה מִשְׁבְּטֵי שִׁמְעוֹן, מְשׁוּם שְׁהִיָּה
 נְשִׂיאָהּ, וְהִיא חֲשַׁבָּה שֶׁהוּא מִשָּׁה, וְהִזְדוּנְגָהּ

רַחֲצֵי וְדָאֵי, וְעַד דְּאֵינּוּן תִּרְיִן מְרַגְלָאן לָא נִפְקוּ, לָא אֲתַעְנָשׁוּ, בֵּינּוּן דְּנִפְקוּ, אֲתָא דָּוִד וְאַסְחֵי קְדִירָה מִטְּנוּפָא דְלַהוֹן. וּבְלָהוּ אֲתַעְנָשׁוּ. מִדִּין בְּיַמֵּי מוֹשֶׁה. מוֹצֵא בְּיַמֵּי דָּוִד.

תָּא חַוֵּי, חֵיבֵיָא דְּמִדִּין, עִם פֶּל דָּא לָא שְׂכִיבּוּ מִפֶּל בִּישִׁין דְּלַהוֹן. לְבַתֵּר דְּרִין דְּחִמּוּ דְּמִית יְהוֹשֻׁעַ, וְכָל אֵינּוּן זְקֵנִים דְּאֲתַחֲזוּ לְמַעְבַּד גַּם עַל יְדֵיהוֹן, אָמְרוּ, הַשְׁתָּא שַׁעְתָּא קִיַּימָא לָן. מָה עֲבָדוּ אֲתוּ לְגַבֵּי עַמְלָק, אָמְרוּ אֵית לְכוּן לְאַדְכָּרָא, מָה עֲבָדוּ לְכוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמוֹשֶׁה רַב־יְהוֹן, וִיהוֹשֻׁעַ תַּלְמִידָא דִּילוּת, דְּשִׁיזֵי לְכוּן מַעְלָמָא, הַשְׁתָּא הוּא עַדְנָא דְּלִית בְּהוּ מָאן דְּאֲגִין עָלְיָהוּ, וְאַנָּן בְּהַדְּיִיכוּ, דְּכַתִּיב (שׁוֹפְטִים ו) מִדִּין וְעַמְלָק וּבְנֵי קָדָם וְגו', (שׁוֹפְטִים ו) מִפְּנֵי מִדִּין עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּנַהֲרוֹת וְגו'. לָא הָוָה בְּעַלְמָא, מָאן

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

לְהַעֲשׂוֹת גַּם עַל יְדֵיהֶם, אָמְרוּ: כֵּעֵת הַשְּׁעָה עוֹמְדֵת לָנוּ. מָה עָשׂוּ? בָּאוּ לְעַמְלָק וְאָמְרוּ: יֵשׁ לָכֶם לְזַכֵּר מָה עָשׂוּ לָכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמוֹשֶׁה רַבָּם וִיהוֹשֻׁעַ תַּלְמִידוֹ, שֶׁהִשְׁמִידוּ אֶתְכֶם מִהָעוֹלָם. כֵּעֵת הוּא זְמַן שְׂאִין מִי שְׂמִינָן עֲלֵיהֶם, וְאַנּוּ יַחַד אֲתִיבְכֶם, שְׂכַתוּב (שׁוֹפְטִים ו) מִדִּין וְעַמְלָק וּבְנֵי קָדָם וְגו', (שם) מִפְּנֵי מִדִּין עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּנַהֲרוֹת וְגו'. לָא הָוָה בְּעוֹלָם מִי שִׁיעֲשֶׂה

נִקְמוֹת מוֹצֵא וְיִרְחֵץ קְדִירָה הַמְּלָאָה טְנַפְתָּ פְּעוֹר. וְהוּוּ שְׂכַתוּב (תְּהִלִּים ט) מוֹצֵא סִיר רַחֲצֵי, בְּוֹדָאֵי. וְעַד שְׂאוֹתָן שְׁתֵּי מְרַגְלִיּוֹת לָא יִצְאוּ, לָא נַעֲנָשׁוּ. בֵּינּוּן שִׁינְצָאוּ, בָּא דָּוִד וְרַחֲמֵן הַקְּדִירָה מִהַטְּנַפְתָּ שְׁלָהֶם. וּכְלָם נַעֲנָשׁוּ – מִדִּין בְּיַמֵּי מוֹשֶׁה, וּמוֹצֵא בְּיַמֵּי דָּוִד.

בָּא וְרָאָה, רַשְׁעֵי מִדִּין עִם פֶּל זֶה לָא שְׂכִיבּוּ מִפֶּל רְעוּתֵיהֶם. אַחַר דּוֹרוֹת שְׂרָאוּ שְׂמַת יְהוֹשֻׁעַ וְכָל אוֹתָם זְקֵנִים שְׂרָאוּיִים הָיוּ

דִּיעֲבִיד בִּישָׂא בְּכֻלָּא, כְּמִדִּין. וְאִי תִימָא עֲמִלְק. בְּגִין
 קִנְאַת בְּרִית דְּקָרִיבוּ לְגַבֵּי בְּרִית. וְעַל דָּא קִנֵּי קִדְשָׁא
 בְּרִיד הוּא קִנְאַה עַלְמִין, דְּלֹא יתְנַשִּׁי. אָמְרוּ וְדֹאֵי
 חֲכֵי הוּא, וְלִית חֲכָא סְפָקָא בְּעַלְמָא.

פְּתַח וְאָמַר, (דברים ב) וַיֹּאמֶר יי אֵלֵי אֵל תִּצַּר אֶת
 מוֹאָב וְגו'. וַיֹּאמֶר יי אֵלֵי, וְכִי עַד הִשְׁתָּא לָא
 יִדְעָנָא דְעַם מֹשֶׁה חָזָה מְמַלְל קִדְשָׁא בְּרִיד הוּא, וְלֹא
 עִם אַחֲרָא, דְּכֹתִיב וַיֹּאמֶר יי אֵלֵי. אֵלֵי לְמָה. אֵלָא
 לְמֹשֶׁה פָּקִיד קִדְשָׁא בְּרִיד הוּא, דְּלֹא לְאַנְאָשָׁא
 לְמוֹאָב. אֲבָל לְאַחֲרָא לָא, לְדוֹד לָא פָּקִיד דָּא, וְכַגִּין
 כִּד אֵלֵי אֵל תִּצַּר אֶת מוֹאָב, אֲפִילוּ לְתַחֲוּם זְעִירָא
 דְּלַחֲזִין. דְּהָא מְנַיְהוּ יַפּוּק מָאן דִּיתֵן נוֹקְמִין לְיִשְׂרָאֵל.
 וַיִּנְקוּם נוֹקְמֵייהוּ, וַאִיהוּ דוֹד דְּאַתָּא מְרוּת הַמוֹאָבִיָּה.
וְאֵל תִּתְנֶר בָּם מְלַחְמָה, כָּל דָּא אֶתְפָּקֵד לְמֹשֶׁה, הָא

לשון הקודש

אלי? אלי למה? אלא את משה צוה הקדוש
 בְּרוּךְ הוּא שְׁלֵא לְהוֹיֵק אֶת מוֹאָב, אֲבָל
 לְאַחַר לֹא. לְדוֹד לֹא צוּה אֶת זֶה, וּמִשּׁוּם זֶה,
 אֵלֵי אֵל תִּצַּר אֶת מוֹאָב, אֲפִילוּ לְתַחֲוּם קָמָן
 שְׁלַחֲמָם, שְׁחֵרֵי מַכְסָם יֵצֵא מִי שִׁיתֵן נְקָמוֹת
 לְיִשְׂרָאֵל וַיִּנְקָם נְקָמוֹתֵיהֶם, וְהוּא דוֹד שְׁבָא
 מְרוּת הַמוֹאָבִיָּה.

וְאֵל תִּתְנֶר בָּם מְלַחְמָה. כָּל זֶה צוּה אֶת
 מֹשֶׁה, אֲבָל לְאַחַר מִתֵּר. וְאִם תֹּאמַר לִיהוֹשֻׁעַ

רַע בְּכֹל כְּמוֹ מִדִּין. וְאִם תֹּאמַר עֲמִלְק –
 בְּגִלְל קִנְאַת בְּרִית שְׁהִתְקַרְבוּ לְבְּרִית, וְעַל
 זֶה מְקַנָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קִנְאַת עוֹלָמִים
 שְׁלֵא נִשְׁכַּחַת. אָמְרוּ, וְדֹאֵי כִּד זֶה, וְאִין כָּאן
 סְפָק בְּעוֹלָם.

פְּתַח וְאָמַר, (דברים ב) וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי אֵל תִּצַּר
 אֶת מוֹאָב וְגו'. וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי, וְכִי עַד עַבְשׁוּ
 לֹא יִדְעָנוּ שְׁעַם מֹשֶׁה הָיָה מְדַבֵּר הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא וְלֹא עִם אַחַר שְׁכִתוּב וַיֹּאמֶר ה'

לְאַחֲרָא שְׂרִי. וְאִי תִימָא, לְיְהוֹשֻׁעַ וּלְאִינוּן זְקֵנִים דְּהוּוּ
 דְּאָרִיכוּ יוֹמִין בְּתַרְיָה שְׂרִי. לָאוּ הָכִי. בְּגִין דְּבִלְהוּ מִבֵּי
 דִּינָא דְּמֹשֶׁה הוּוּ, וּמַה דְּאֶתְסַר לְמוֹשֶׁה, אֶתְסַר לְהוּ
 וְעוּד דְּלֹא נִפְקוּ עַדִּין אִינוּן מְרַגְלָאן טְבָאן, דְּהָא
 בְּיוֹמֵיהוֹן דְּשׁוֹפְטִים נִפְקָא רוּת. וּבְרַתִּיה דְּעֵגְלוֹן מְלָכָא
 דְּמוֹאֵב הָוֵת. מִית עֵגְלוֹן, דְּקָטִיל לִיה אַהוּד. וּמְנֹו מְלָךְ
 אַחֲרָא, וְדָא בְּרַתִּיה אֲשֶׁתְּאַרְת, וְהָוֵת בְּבִי אוּמְנָא,
 וּבִשְׂרֵי מוֹאֵב. כִּיּוֹן דְּאֶתָּא תַּמָּן אֱלִימְלָךְ, נִסְכָּה לְבַרְיָה.
 וְאִי תִימָא דְּגִיּוּרָה אֱלִימְלָךְ תַּמָּן. לָא. אֶלָּא כָּל
 אוּרְחֵי בֵּיתָא, וּמִיכְלָא וּמִשְׁתֵּיָא אוּלִיפֵת. אִימְתִי
 אֶתְגִּיּוּרֵת. לְבָתָר כִּד אוּלֵת בְּנַעְמִי, כִּדִּין אִמְרֵת, (רוּת א)
 עִמָּךְ עָמִי וְאַלְחִיךְ אֱלֹהֵי. נַעֲמָה בְּבִנֵי עֲמוֹן בְּיוֹמֵי
 דְּדוּד נִפְקָא.

כִּדִּין שְׂרָאת רוּת קִדְשָׁא עַל דְּדוּד. אָמַר לִיה, דְּדוּד,
 כִּד כָּל עֲלָמָא מְדִידְנָא, וְאַפִּילְנָא עַדְבִּין.

לשון הקודש

אֱלִימְלָךְ, לְקַחְהָ לְבָנוּ.
 וְאִם תֵּאמַר שְׂאֵלִימְלָךְ גִּיּוּרָה שָׁם - לָא. אֶלָּא
 כָּל דְּרַבִּי הַבֵּית וְאִכְל וּמִשְׁתָּה לְמַדָּה. מִתִּי
 הַתְּגִיּוּרָה? אַחֲרֵי שְׁהִלְכָה עִם נַעֲמִי, אִזְ אִמְרָה
 (רוּת א) עִמָּךְ עָמִי וְאַלְחִיךְ אֱלֹהֵי. נַעֲמָה יֵצְאָה
 בְּבִנֵי עֲמוֹן בְּיַמֵּי דוּד.

בְּשִׁשְׁרֵתָה רוּת הַקִּדְשָׁא עַל דְּדוּד, אָמַר לוּ,
 דוּד, כְּשִׁמְדֵדְתִי אֶת כָּל הָעוֹלָם וְהַפְלֵתִי

וּלְזִקְנִים שְׁהָיוּ שְׁהָרִיכוּ יָמִים אַחֲרָיו מִתַּר -
 לָא כְּדֵי, מִשׁוּם שְׂכָלָם מִבֵּית דִּין שֶׁל מֹשֶׁה
 הָיוּ, וּמַה שְׁנִיאָסַר לְמֹשֶׁה נִיאָסַר לָהֶם. וְעוּד,
 שְׁלֹא יֵצְאוּ עַדִּין אוּתָן מְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת, שְׁהָרֵי
 בְּיַמֵּי הַשׁוֹפְטִים יֵצְאָה רוּת, וּבֵת עֵגְלוֹן מְלָךְ
 מוֹאֵב הָיְתָה. מִת עֵגְלוֹן, שְׁהָרַג אוּתוֹ אַהוּד,
 וּמְנֹו מְלָךְ אַחַר, וְזוּ בְתוֹ שְׁנִישְׁאָרָה, וְהָיְתָה
 בְּבֵית אוּמָן, וּבִשְׂרֵי מוֹאֵב. כִּיּוֹן שְׂבָא שָׁם

יִשְׂרָאֵל חֶבֶל נִחַלְתּוֹ הוּוּ, דְּכִירְנָא מַה דְּעֵבְדוּ מוֹאָב
בְּחֶבֶל נִחַלְתּוֹ. מַה בְּתִיב, (שמואל ב ח) וַיִּמְדְּדִם בְּחֶבֶל.
בַּהּ הוּוּ חֶבֶל נִחַלְתַּי. כָּל אֵינּוֹן דִּהּוּוּ מִהּ הוּוּ זִרְעָא,
הֵהוּוּ חֶבֶל אֶחִיד בְּהוּ.

בְּתִיב (שמואל ב ח) מָלֵא חֶבֶל. מַהוּ מָלֵא חֶבֶל. אֶלֶּא
הֵהוּוּ דְּבְתִיב, (ס"א ביה) (ישעיה ו) מָלֵא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ. וְהָוּה אָמַר, דָּא הוּוּ לְאַתְיָא, וְדָא הוּוּ
לְקַטְלָא. וְהֵהוּוּ חֶבֶל אֶחִיד בְּאֵינּוֹן דְּאַתְחִוּוֹן לְקַטְלָא.
בְּגִין כְּדִי אֶחִיד בְּחֶבֶל, וּפְשִׁיט חֶבֶל, עַל מַה דְּעֵבְדוּ
בַּהּ הוּוּ חֶבֶל נִחַלְתַּי.

וּמְדִיָּן, גִּדְעוֹן שְׂעִי כָּל הֵהוּוּ זִרְעָא, דְּלֵא אֲשָׁאִיר
מִנֵּייהוּ, מִכָּל אֵינּוֹן דְּאַבְאִישׁוּ לְיִשְׂרָאֵל
בְּעֵיטָא, אוּ בְּמִלְחָה אַחְרָא. וּלְכַלְהוּ דְּאַבְאִישׁוּ לְיִשְׂרָאֵל,
קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּוּ נְטִיר לֹוֹן דְּבָבּוּ, וְנָטַל מִנֵּייהוּ
נוֹקְמִין. אֲבָל אֵי זְמִינִין לְמִיתֵי מִנֵּייהוּ טַב לְעֵלְמָא,

לשון הקודש

חֶבֶל אֶחִיד בְּחֶבֶל נִחַלְתּוֹ הוּוּ, זְכַרְתִּי מַה
שְׁעָשׂוּ מוֹאָב בְּחֶבֶל נִחַלְתּוֹ. מַה בְּתוֹב?
(שמואל ב ח) וַיִּמְדְּדִם בְּחֶבֶל. בְּאוֹתוֹ חֶבֶל נִחַלְתַּי
הוּוּ. כָּל אוֹתָם שְׁהִיּוּ מֵאוֹתוֹ זִרְעָא, אוֹתוֹ חֶבֶל
אֶחִיד בְּהֵם.

וּמְדִיָּן, גִּדְעוֹן הַשְּׁמִיד כָּל אוֹתוֹ הַזֶּרַע, שְׁלֵא
הַשְּׁאִיר מִהֶם מִכָּל אֵלוּ שְׁהוּיְקוּ לְיִשְׂרָאֵל
בְּעֵצָה אוּ בְּדַבָּר אַחַר. וּלְכָל אֵלוּ שְׁהוּיְקוּ
לְיִשְׂרָאֵל, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּוּ שׁוֹמֵר לְהֵם
שְׁנֵאָה וְלוֹקַח מִהֶם נְקָמוֹת. אֲבָל אִם עֲתִידִים

נִחַלְתּוֹ, יִשְׂרָאֵל חֶבֶל נִחַלְתּוֹ הוּוּ, זְכַרְתִּי מַה
שְׁעָשׂוּ מוֹאָב בְּחֶבֶל נִחַלְתּוֹ. מַה בְּתוֹב?
(שמואל ב ח) וַיִּמְדְּדִם בְּחֶבֶל. בְּאוֹתוֹ חֶבֶל נִחַלְתַּי
הוּוּ. כָּל אוֹתָם שְׁהִיּוּ מֵאוֹתוֹ זִרְעָא, אוֹתוֹ חֶבֶל
אֶחִיד בְּהֵם.

בְּתוֹב מָלֵא חֶבֶל. מַה זֶה מָלֵא חֶבֶל? אֶלֶּא
אוֹתוֹ שְׁכַתוֹב (ישעיה ו) מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.
וְהָוּה אָמַר, זֶהוּ לְהַחֲיוֹת וְזֶהוּ לְהַמִּית. וְאוֹתוֹ

(דף ק"צ ע"ב) אָרִיךְ רוֹנְיָה וְאַפִּיָּה עֲמֵהוֹן, עַד דִּיפִּיק הֵתוּא טַב לְעֵלְמָא, וּבְתַר בֵּן נָטִיל נּוּקְמָא וְדִינָא מְנִיחֵהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָכִי הוּא וְדָאִי, וְדָא הוּא בְּרִירוֹ דְּמִלְּהָ. אָמַר הֵהוּא יַנּוּקָא, מִכָּאן וְלַהֲלָאָה, חֲבַרְיָא, אֲתַקִּינוּ מָאֲנִי קַרְבָּא בִּידֵיכֹן, וְאַנְחֵהוּ קַרְבָּא.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קג) בָּרְכוּ יי מְלֹאכֵינוּ גְבוּרֵי כַח וְגו'. דְּוָד מְלֹכָא זְמִין לְבָרְכָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זְמִין לְחִילֵי שְׁמַיָּא, דְּאֵינֻן כְּכַבֵּיָא וּמְזִלֵי, וְשָׂאֵר חִיָּלִין, וְשִׁתְּף לְנִשְׁמָתָא דִּילֵיהּ בְּהַדְרֵיהוּ, לְבָרְכָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, בָּרְכוּ יי פֶּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת יי. חֲתִים בְּנַפְשֵׁיהּ פֶּל בָּרְכָאן.

זְמִין לְמְלֹאכֵי מְרוּמָא לְבָרְכָא לֵיהּ, דְּכַתִּיב בָּרְכוּ יי מְלֹאכֵינוּ וְגו', וְעַד לָא אָתוּ יִשְׂרָאֵל, מְלֹאכֵי

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

אֶת הַקּוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוֹמִין אֶת כַּחוֹת הַשְּׁמַיִם, שְׁהֵם בּוֹכָבִים וּמְזִלוֹת וְשָׂאֵר חִילוֹת, וְשִׁתְּף אֶת נִשְׁמָתוֹ אִתָּם לְבָרְךְ אֶת הַקּוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׁכַתוֹב בָּרְכוּ ה' פֶּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת ה'. חֲתֵם בְּנַפְשׁוֹ פֶּל הַבְּרָכוֹת.

הַזְמִין מְלֹאכֵי מְרוֹם לְבָרְכוּ, שְׁכַתוֹב בָּרְכוּ ה' מְלֹאכֵינוּ וְגו', וְעַד שְׁלֵא בָּאוּ יִשְׂרָאֵל מְלֹאכֵי

לְבָא מֵהֶם טוֹב לְעוֹלָם, מֵאֲרִיךְ רַגְזוֹ וְאִפּוֹ אִתָּם עַד שְׁיַצֵּא אוֹתוֹ טוֹב לְעוֹלָם, וְאַחַר כֵּךְ לֹאֲקַח נִקְמָה וְדִין מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּךְ זֶה בְּנֻדָּאִי, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדְּבָר. אָמַר אוֹתוֹ תֵּינּוּק, מִכָּאן וְלַהֲלָאָה חֲבַרִּים, הִתְקִינוּ כְּלֵי קַרְבַּי בִּידֵיכֶם וְעַרְכוּ קַרְבִּי.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' מְלֹאכֵינוּ גְבוּרֵי כַח וְגו'. דְּוָד הַמֶּלֶךְ הוֹמִין לְבָרְךְ

מְרוּמָא הוּוּ עַבְדֵי וְשַׁלְמֵי עֲשִׂיָהּ. בֵּינָן דְּאֵתוּ יִשְׂרָאֵל,
 וְקִימוּ עַל טוֹרָא דְסִינֵי, וְאָמְרוּ (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע,
 נְטִילֵי עֲשִׂיָה מִמְּלֹאכֵי הַשָּׁרֵת, אֶתְכַלִּילוּ בַדְּבָרוֹ.
 וּמַכְדִּין, עֲשִׂיָה הֵוֹת בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל בְּלַחֲוֹדֵייהוּ,
 וּמְלֹאכִין קְדִישִׁין בְּלַחֲוֹדֵייהוּ. יִשְׂרָאֵל גְּמָרִין וְשַׁלְמִין
 עֲשִׂיָהּ. וְעַל דָּא גְבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ בְּקַדְמוּתָא,
 וְלִבְתַּר לְשִׁמוּעַ. וּכְאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל, דְּנִטְלוּ עֲשִׂיָה
 מִנֵּייהוּ, וְאֶתְקַיִים בְּהוּ.

אָמַר הַהוּא יְנוּקָא, נִטְר גְּרַמָּךְ וְאַצְלַח בְּמֵאנָךְ. וְכִי
 שְׁבַתָּ דָּא בְּלַחֲוֹדֵי נִטְלוּ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
 אַחְרָא. אָמַר שְׁבַתָּ דָּא אֶשְׁבַּחְנָא, וְלֹא אַחְרָא. אָמַר
 הַהוּא יְנוּקָא, בֵּינָן דְּחִרְבָּא דִּילָךְ לֹא אֶצְלַח. אוּ אַנְתָּ
 לֹא מְנַעֲנַעָא לִיָּה בְּדָקָא חַוֵּי, שְׁבַב חִרְבָּא לְמֵאן
 דְּאַנְתָּ קְרַבָּא.

לשון הקודש

ישראל שלקחו מהם עשייה והתקיימה בהם.
 אמר אותו תינוק, שמר עצמך והצלח
 בכליך. וכי שבת זה בלבד לקחו ישראל,
 ולא אחר? אמר, שבת זה מצאנו, ולא אחר.
 אמר אותו תינוק, בין שחרבך לא הצליחה,
 או שאינך מנענעה כראוי, השאר חרוב למי
 שעורך קרב.

מרום היו עושים ומשלמים עשייה. בין שבאו
 ישראל ועמדו על הר סיני ואמרו נעשה
 ונשמע, לקחו עשייה ממלאכי השרת, נכללו
 בדברו. ומאז עשייה היתה בארץ ישראל
 לבדם, ומלאכים קדושים לבדם. ישראל
 גומרים ומשלמים עשייה, ולכן גברי כח עשי
 דברו בתחלה, ואחר כך לשמע. אשריהם